

WATERGILDES HERLEVEN IN OUDE HOLLANDSE WATERSTEDEN

Het water weer terugbrengen in de historische stad. Daarvoor pleiten watergildes in Hollandse watersteden als Gouda en Leiden. Want meer water maakt de stad aantrekkelijker om te wonen en te bezoeken (wanneer dat weer steeds meer kan), versterkt (zodoende) de stedelijke economie én creëert meer waterberging om hoosbuien op te vangen. Een 'win-win-winsituatie' dus. En meer dan nostalgie.

TEKST BARBARA SCHILPEROORT
BEELD ISTOCKPHOTO

Gildes ontstonden in de Middeleeuwen, als organisaties van mensen met hetzelfde beroep. Wie een vak wilde leren kon zich aanmelden als gezelschap en mocht zich na een succesvolle meesterproef gildebroeder noemen. Nog steeds associëren we een gilde met ambachtelijkheid en deskundigheid. Niet voor niets heet de werkgroep water van de Historische Vereniging Gouda het 'Goudse Watergilde'.

Leden hebben een achtergrond als stedenbouwkundige, architect, historicus, waterbouwkundig ingenieur, in de civiele techniek, het onderwijs. Onder het motto 'Als het water weer gaat stromen, krijgt Gouda zijn ziel terug' streeft men ernaar het Goudse water een gildekeurmerk te kunnen toedienen. Als kwaliteitskeur. Maar zover is het nog (lang) niet. Het water staat stil. En hoog. Ooit was Gouda een levendige havenstad, gunstig gelegen aan de samenloop van Hollandsche IJssel en de Gouwe. Schippers die de stormen en gevaren van de Noordzee wilden vermijden kozen vanuit Antwerpen de route binnendoor, via Gouda naar Amsterdam, de Hanzesteden, of verder nog, naar Scandinavië. Het winnen en verhandelen van turf uit het omliggende gebied bezorgde de stad een eigen Gouden (veertiende) Eeuw. In de eeuwen daarna werd het steeds stiller. De kades van de West- en Oosthaven liggen er, midden in de stad, werkeloos bij. De doorgang naar de rivieren is allang afgesloten.

‘Onze expertise en deskundigheid worden breed erkend’

Waterconferentie

“De belangstelling voor een serie lezingen van de Historische Vereniging Die Goude over het historische water in de stad was zo groot dat we in 2002 besloten om het Watergilde op te richten”, vertelt mede-initiatiefnemer Hans Suijs. Sinds 2004 organiseert het gilde jaarlijks een (steeds) druk(ker) bezochte Waterconferentie waar belangstellenden en deskundigen uit het hele land op afkomen. “Steden die georiënteerd zijn op hun historie, cultuur, water en stadsschoon hebben een grote aantrekkingskracht om er te wonen, werken en recreëren. Onze intentie is daarom om de beleving van water te versterken”, staat te lezen in het ‘Blauwe Boekje’ over de eigen doelen en activiteiten. “Verder

organiseren we excursies, exposities en lezingen. En brengen gevraagd en ongevraagd advies uit over het behoud en herstel van het historische water. Onze expertise en deskundigheid worden breed erkend. Nee, niet als vertegenwoordiging van de bevolking, maar als zodanig.”

Vrijwilligersorganisaties participeren in de Goudse Wateralliantie. “Met zijn allen zetten we ons in voor het behoud van het cultuurhistorisch watersysteem van Gouda en de monumentale omgeving. Respect voor dat verleden is tegelijkertijd onze inspiratiebron voor ideeën over de toekomst. Gezamenlijk stelden we in 2019 de Watervisie Gouda op”, legt Suijs uit. “Daarin doen we heel concrete voorstellen hoe wij het oude water weer nieuwe be-

tekenis willen geven. Ook uit oogpunt van klimaatadaptatie en het stimuleren van de lokale economie. Fasegewijs ont-dempen van watergangen, het heropenen van oude sluisen, een betere afvoer via gemalen, een aantrekkelijke passantenhaven, drijvende aanlegplaatsen voor recreatievaart, enzovoorts.” De visie ‘Gouda leeft met water’ is geschreven op verzoek van het college van Burgemeester en Wethouders. Reacties van politiek, pers en burgerij waren ronduit positief.

Korte termijn

“Datzelfde college vroeg ons om, als gast binnen een brede kenniscoalitie van onderzoeksinstituten en overheden, mee te denken over de problematiek van de bodemdaling”, >

vervolgt Tom Schilperoort, voorheen watermanager bij Deltares en sinds 2017 actief in het Watergilde. Op veel plaatsen in Nederland daalt de bodem, maar in Gouda gebeurt dat met zo'n drie tot vijf millimeter per jaar. Oorzaak: het inklinken van veen en klei, mede door het gewicht van eeuwenoude bebouwing. Gevolgen: verzakte gevels, scheve stoepen, scheve straten, overstromingen bij heftige regenval en toenemende overlast van grondwater.

"We waarderen deze uitnodiging om mee te denken en te praten als erkenning van onze deskundigheid en expertise." Maar het Watergilde distantieert zich nadrukkelijk van de oplossing waarvoor de politiek kiest: het drastisch verlagen van het waterpeil in een afgedamd deel van de binnenstad met in totaal 25 centimeter.

Kortetermijnoplossing

"Natuurlijk zal de wateroverlast daar dan verminderen. Dat blijkt ook uit gedegen onderzoek naar het gedrag van het Goudse water- en bodemsysteem. Maar het is een kortetermijnoplossing. De schadelijke gevolgen voor de lange termijn, voor de historische panden, voor de monumentale waarde én de vitaliteit van de binnenstad zijn nauwelijks bekend. Het onderzoek daarnaar moet nog beginnen. Wij willen de uitkomst daarvan afwachten, in de tussentijd het peil in de hele boezem met tien centimeter verlagen. Deze aanpak is sneller, goedkoper, levert minder risico's op en de hele stad binnenstad profiteert ervan. Er is al veel ervaring mee opgedaan. Zo krijgen we meer tijd om aan een duurzame lange termijn oplossing te werken".

Incidenteel vindt een 'Overleg Hollandse watersteden' plaats, van burgerorganisaties uit onder meer Gouda, Delft, Haarlem, Oud-Dordrecht, veelal gelieerd aan historische verenigingen.

Hier en daar duikt de naam 'gilde' op, voor sluiswachters en stadsgidsen. Ook het Waterambacht Leiden participeert. Na een lezing van de Historische Vereniging over het eventueel opengraven van gedempte grachten, verzamelde een groepje Leidenaren zich met initiatiefnemer en later voorzitter Henk Hegeman onder de naam Waterambacht. Ook hun achtergrond is divers: hoofdredacteur van de Waterkampioen, Hoogheemraad, schipper, bouwkundige, cartograaf, stedenbouwkundige, geoloog... De meesten zijn gepensioneerd. "Wij hebben tijd", verklaart bioloog en waterambachtsman Ton van de Zon. "Het Waterambacht Leiden wil de belevings- en gebruikswaarde van het water in de stad vergroten door het ontdeppen van watergangen, het behoud van de historische waterstructuur, het vergroten van de bevaarbaarheid." Een toekomstvisie met concrete projecten voor de korte termijn staat verwoord in de 'Blue Deal Leiden Waterstad'.

Het huidige (linkse) college van B&W en gemeenteraadsleden staan welwillend tegenover voorstellen om meer water terug te brengen in de stad. "De laatste jaren zijn nieuwe parkeergarages geopend, waardoor parkeerplaatsen op straat kunnen verdwijnen. Dan is het opengraven van bijvoorbeeld het Kort Rapenburg de volgende stap. Het komt allemaal aan de orde tijdens de Waterconferentie die het Waterambacht Leiden op 27 oktober aanstaande organiseert." Henk Hegeman roept op om nu alvast deze datum in de agenda's te reserveren. "Nadere informatie volgt!"

Binnendieze

Watergilde en Waterambacht wijzen beide naar het succes van het restaureren van de Bossche Binnendieze die van een stinksloot met pikzwart water waar het riool op uitkwam transfor-

Hans Suijs

Tom Schilperoort

Henk Hegeman

Ton van de Zon

meerde in een attractie waar jaarlijks vele toeristen op afkomen. Een belangrijke inkomstenbron voor de stad. En tijdens hoosbuien loopt het regenwater de rivier in. Ook de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (in 2018) en de STOWA (in 2008) wijzen in rapporten op de voordelen van meer aandacht voor de cultuurhistorische waarde van water in oude Hollandse steden. In Gouda zien ze het helemaal voor zich. Hoe langs het in oude glorie herstelde water ook ruimte ontstaat voor andere functies, zoals horeca, ambachten, galeries en unieke winkeltjes. Hoe je er een rondvaart door de grachten maakt (in fluisterbootjes). Maar dan moet het wel overal kunnen stromen. "Korte termijn denken overheerst, en is vaak erg 'verzuild': cultureel erfgoed, economische ontwikkeling, en waterbeheer zijn meestal autonome beleidsterreinen die nauwelijks op elkaar zijn afgestemd. Het historisch element wordt bovendien te vaak ondergewaardeerd. We hebben dus nog wel wat te doen ...", constateert Schilperoort. •